

VERDENS MEST ERFARNE BJERGBESTIGERE MOD GRØNLANDS SAGA-FJELD

Af ambassaderåd *Ebbe Munck*

Det kongelige geografiske selskab i London (RGS), der er nærmeste nabo til Albert Hall i Kensington, har generationer igennem været det selvskrevne hjemsted for alle britiske ekspeditioner. De legemsstore statuer af *Shackelton* og *Livingstone*, der udfylder nicherne mod gaden, symboliserer selskabets omspændende virksomhed. Herfra er rejser udgået til Verdens kuldepoler og til de ækvatoriale varmecentrer. Enhver, der opholder sig i London, burde aflægge RGS et besøg for at få et indtryk af den britiske pionerånd og den kæmpeindsats, briterne har gjort ved udforskningen af Verdens mest utilgængelige egne.

Bjergbestigninger er et kapitel for sig. Der findes naturligvis specialforeninger til at varetage bjergbestigernes særlige interesser, men RGS står som regel bag om ethvert nyt initiativ og medvirker i praksis på mange måder til planernes gennemførelse.

Det var derfor ganske selvfølgelig, at Courtauld og Wager forelagde deres plan om en ekspedition til Knud Rasmussens Land for RGS. Generalmajor, *Sir Percy Cox*, der i 1934-35 var selskabets præsident, og som selv havde stor erfaring som opdagelsesrejsende i Afrika og den nære Orient, gav straks sin tilslutning til planen.

Allerede i efteråret, nogle få måneder efter den mislykkede ekspedition med franskmændene, gik vi i gang med forberedelserne. Jeg selv boede dengang som journalist i London, og Courtauld og Wager fandt, ligesom dr. Charcot tidligere havde ment, at Danmark burde være repræsenteret på bjergbestigningen og opfordrede mig til at deltage. Da jeg var klar over, at jeg ville komme i selskab med nogle af verdens bedst trænede og mest erfarne bjergbestigere, lovede jeg mig selv med det samme at underkaste mig en systematisk træning, således at jeg i hvert fald ikke fysisk ville blive noget handicap for ekspeditionen.

Til stor forundring for portier'erne i Chiltern Court i Baker Street og tidligt promenerende damer og herrer i Regent Park løb og sjippede jeg hver morgen uafhængigt af vejret i den fornemme park. Træningen bestod naturligvis også i total

Et af de næsten ufatteligt skønne panoramaer, som måske aldrig før eller siden under netop denne synsvinkel er set af noget menneske.

afholdenhed fra spiritus og tobak. På en jule- og nytårsrejse til Hebriderne sammen med Courtauld og Wager blev jeg trænet i bjergbestigningens elementære forudsætninger. Vi klatrede dagen igennem på Isle of Skye, og jeg lærte rebteknik og opstigning ad næsten vertikale facader.

Det var som regel dårligt vejr med tåge og lavthængende skydække. Men jeg var glad for det dårlige vejr, der hjalp mig til at overvinde svimmelhedskomplekser. Ofte kunne vi nemlig kun se nogle få meter ned ad fjeldet. Selv om det var fysisk og mentalt meget krævende, og vi om aftenen var så trætte, at der givet ikke blev anledning til at fejre hverken jul eller nytår, vil jeg altid mindes denne træning i Hebriderne med stor taknemmelighed. Den gav mig en levende forståelse af de britiske sportsmænds kammeratskabsånd, personlige hensynsfuldhed, sejge udholdenhed og i dette specielle tilfælde en eventyrlig smidighed og balance.

Hjemme i London gik tiden med andre forberedelser. Professor Nørlund sendte os det geodætiske instituts præliminære kort af Knud Rasmussens Land, som vi skulle gennemrejse, sammen med to sæt kopier af samtlige fotografier, der var optaget af de danske flyvemaskiner. På dette grundlag udarbejdede vi ruten og

fandt, at der fra Wiedemann Fjord ca. 100 km nord for Kangerdlugssuaq var en gletscher, der, såfremt den var passabel, ville føre os til foden af Hvitserk. Der var ganske vist en stigning på ca. 2.000 meter, men afstanden fra gletscherens udløb i fjordens bund og til bjerget var kun ca. 110 km. Vi gjorde derfor denne fjord til vort første mål. Vi eksperimenterede ligeledes med udrustningen. Vi regnede med at gennemføre den egentlige bjergbestigning på ca. 3 uger. Da vi ikke kunne medføre hunde på grund af de mange gletscherspalter, der ville åbne sig i sommermånederne, måtte vi transportere hele udrustningen selv enten på træk-slæder eller på ryggen.

Det var derfor nødvendigt at gennemføre en nøje standardisering og knappe ned til et absolut minimum, der ville ikke blive tid til at lægge mange depoter. Vi ansatte den vægt, som hver mand skulle starte med, til 25 kg, hvilket gav en passende margin for videnskabelige instrumenter. Engelske biokemikere gav os gode råd med hensyn til proviantens sammensætning. Vi regnede med en fuld dagsration pr. mand på $\frac{3}{4}$ kg, og såfremt det blev nødvendigt, kunne rationen nedskæres til $\frac{1}{2}$ kg pr. dag. Provianten bestod af pemmikan, smør, bisquit, hugget sukker, chokolade, ost og tørrede grøntsager (til at koge sammen med pemmikanen). Hertil kom vitamin C-piller, der blev taget hveranden dag, samt 1 kg havregryn og $\frac{1}{2}$ kg „godter“ pr. mand, der kunne konsumeres efter behag eller bortkastes om nødvendigt. Den nedsatte ration var sammensat således, at den kunne spises „kold“, hvis kogegrej og brændsel blev bortkastet for at spare vægt. Det hele blev emballeret i lette kasser, således at hver kasse indeholdt 2 mands proviant i 10 dage.

Slæderne blev bygget så lette, som det var muligt, idet de kun var beregnet til at holde til denne ene rejse. De var ca. 4 meter lange af Nansen-model. Trækselen for mændene var af samme slags som de, Shackelton havde anvendt i Antarktis, og skiene var almindelige lette asketræ-ski, der var bedre egnet til opgaven end f. eks. hickory, der næppe ville kunne anvendes uden hele tiden at bruge skind underneden. Kun undtagelsesvis regnede vi med til ovennævnte ski at skulle bruge skind. Teltene var lave mummerys, således som man havde anvendt dem på Everest (målene var i fod $6 \times 4 \times 3$) og vejede med stænger og pløkke ikke mere end 2 kg stykket. Sovesækkene var lette dobbeltposer med edderdun, og som underlag, for at beskytte mod kuldeudstrålingen, anvendte vi små rensdyrstæpper.

Courtauld, der iøvrigt stod for de fleste af omkostningerne, chartrede den norske sælfanger „Quest“ som ekspeditionsskib. Kaptajnen på „Quest“ havde stor navigationserfaring i den østgrønlandske pakis og det viste sig hurtigt, at vi skulle få brug for alt, hvad skib og kaptajn kunne præstere.

Den 4. juli var vi klar til at sejle fra Aberdeen i Skotland. For en dansker var det mærkeligt at starte en grønlandsekspedition med toget fra Euston station i

Kun den, der har prøvet det, ved, hvor vanskeligt det kan være at traversere en gletcher.

London, men Aberdeen har som hjemmehavn ofte figureret i Nordhavets annaler. Mange britiske hvalfangerekspeditioner til grønlandsisen er tidligere udgået herfra.

Bortset fra det egentlige bjergbestigningshold var der ombord også deltagere i Wagers overvintringsekspedition. Dr. Wager havde nemlig besluttet, at han efter bjergbestigningen ville overvintrere et år i den meget lidt kendte Kangerdlugssuaq Fjord for at fortsætte sit i 1932 indledede geologiske arbejde. Til ekspeditionen sluttede sig endvidere på opfordring af Courtauld og som en særlig honnør til Danmark arkæologerne, dr. sc. Helge Larsen og grev Eigil Knuth. I 1931 havde Helge Larsen gjort det opsigtsvækkende eskimofund i Dødemands Bugten på Clavering Øen, og det var nu tanken, at Larsen og Knuth skulle fortsætte med arkæologien i Kangerdlugssuaq Fjordens munding, specielt på Skærgårdsøen, mens de andre ekspeditionsdeltagere forsøgte bjergbestigningen længere nordpå.

Sidst men ikke mindst havde ekspeditionen fire damer ombord! Mr. Courtauld og Mr. Wager havde begge deres hustruer med, og det havde to andre deltagere også. Det er naturligvis hændt før, at damer har deltaget i arktiske ekspeditioner, men det hører til undtagelserne og har vel altid eksperimentets karakter. Men som Courtauld udtalte, da han senere holdt foredrag i det geografiske selskab i London: I think, I can safely say, that the eksperiment was completely succesfull.

For min egen del vil jeg gerne tilføje, at damernes nærværelse ombord ikke alene bidrog til en fornøjelig og behagelig atmosfære med udfoldelse af megen ridderlig optræden, men at damernes deltagelse, f. eks. da vi på grund af isvan-skelighederne fik ordre om at holde os klar til at evakuere skibet, viste sig nyttig og værdifuld. Nu om dage, hvor ekspeditionerne helt og holdent har skiftet karakter, er det nok lettere at tage damer med, men i en retrospektiv bedømmelse af de mange rejser, jeg har været med til på Grønlands østkyst, fortryder jeg, at man ikke oftere havde mod til at forsøge eksperimentet!

Efter 10 dage i søen mødte vi pakisen på højde med Angmagssalik natten til den 15. juli. Det var et relativt smalt isbælte, men isen var svær og lå pakket. Der var god sigtbarhed, og vi kunne se bjergene langt inde i land helt op til Ingolf Fjorden. Det varede ikke længe, før vi kom i besæt. Vi lå i et tæt isbælte med mængder af drivende isfjelde. På et tidspunkt talte vi 43 isbjerge indenfor dækkets synsvidde. Mod aften var isen så tæt, at vi ikke mere havde kontrol over skibet. Vi var prisgivet isgangen. Ved midnat havde situationen udviklet sig temmelig faretruende. Der var ikke en vind, der rørte sig, men vi mærkede i havet under os en kraftig dønning. Tidevandet var ved at kæntré, og sammenvokset, som vi var med isen, blev vi af den kraftige sydgående strøm med foruroligende fart ført mod en barriere af høje isbjerge, der ikke bevægede sig så hurtigt som drivisen. Ved hjælp af en sekstant målte vi højden over vandet af et af de store isfjelde til 68 meter. Et andet og omtrent lige så højt fjeld spærrede vejen sydpå. Vi forsøgte med dynamit at sprænge „Quest“ fri af isen, således at vi påny kunne få skibet under kontrol, men det mislykkedes gang på gang. Så snart der var sprængt et hul, lukkede isen påny. Kaptajnen kom ned fra formasten og sagde opgivende, at det var umuligt. Hvis vi tørnede isfjeldet forude, ville „Quest“ i den underdønning, der gik, og som fik brændingen til at slå højt om isfjeldets fod, blive slået til vrage. Vi blev derfor alle beordret til at forberede skibets overgivelse. Provianten kom på dækket, men megen af den øvrige udrustning lå begravet under tømmer og tons af kul. Således var det f. eks. umuligt at få telte og soveposer frem.

De ombordværende damer tog situationen med stor ro og pakkede mændenes køjesække med alle de personlige ejendele. De store isflager var nu under strømmens og tidevandets pres slået i mange mindre flager, og det var ikke nogen særlig betryggende udsigt, at vi snart kunne få ordre til at springe på isen og forsøge på at bjerge os mod land. Spændingen varede et par timer, indtil vi bemærkede, at strømmen førte os rundt om den kolossale isklods, og skibet klarede frisag med nogle få meter i behold. Et øjeblik efter var vi imidlertid på vej mod et nyt

Ekspeditionen på vej mod Chr. IV's Bræ.

af barrierens store isfjelde, som vi denne gang styrede klar af i en halv skibslængdes afstand. Jeg har i årenes løb været i adskillige mærkelige situationer i pakisen, men sjældent har vi været så nær ved at sætte skibet overstyr som i denne nat.

Endnu hele den næste dag havde vi store besværligheder med at navigere os frem, men efterhånden fik vi „Quest“ under kommando igen, og de værste fjelde var nu på afstand. Pludselig så vi en sort prik på vandring over isen. Det var den første kajakmand, der bar sit spinkle fartøj over flagerne for at komme ombord. Snart var vi omringet af en hel kajakflåde, og nogle timer senere ankrede vi op ved den gamle eskimobebyggelse på Kap Dan.

Næste morgen fortsatte vi til kolonien Tasiussaq (hovedstationen i Angmagssalik-distriktet), hvor Wager modtog de to grønlænderfamilier, der skulle overvintre med ham i Kangerdlugssuaq. Til familierne *Hansi* og *Enoch* hørte foruden børn også mødre, bedstemødre, søskende og endnu fjernere slægtninge. Da vi påny lettede, var vi ombord i „Quest“ 14 ekspeditionsdeltagere, 14 besætningsmedlemmer, 14 grønlændere og 14 hunde. I to dage gik alt glat. Vi stod indenskærs og nåede Sermiligaq Fjorden. Da vi påny skulle gå nordpå langs kysten, lå isen tæt under land, og vi måtte vente i læ af Leifs Ø. Bjergbestigerne blev udkommanderede, og

vi benyttede ventetiden til at træne på et par ikke særlig høje, men meget stejle facader. Efter et døgn åbnede landvandet sig, og i en smal revne sejlede vi til Lake Fjord, hvor vi gjorde landgang ved mindekorset for Watkins, der som omtalt druknede her i 1932. Korset bar tydelige mærker af bjørneklør, men stod endnu rejst i sit stenfundament. Med stoppet motor og kippet flag passerede vi mindekorset for udgående kl. 3 om morgenen.

Vi fik straks tåge og forsejlede os for langt ud i pakisen. I 7 døgn holdt vi skibet gående mod den sydgående strøm og nåede først i det 8. døgn påny den åbne vandrende under land. Endelig den 2. august kom vi til Kangerdlugssuaq. Fjordisen var endnu ikke gået, og det tog os 2 dage at presse skibet igennem til Skærgårdsøen, hvor vi satte eskimofamilierne i land. Også Larsen og Knuth gik fra borde.

Nord for Kangerdlugssuaq fandt vi endelig åbent vand og kunne i nogen tid stå fremover for fuld kraft. Vi drømte allerede om at nå Wiedemann Fjorden den følgende dag og straks begynde rejsen mod Hvitserk. Men som det så ofte sker på disse nordlige breddegrader, skifter billedet uventet og brutalt. Om morgenen tidligt blæste der en storm fra øst og isen var påny i fuld drift mod land. Vi måtte omgående tage til flugten, og det lykkedes med nød og næppe at komme i læ under Kap Irminger, inden vi blev fanget af pakisen. Vi var naturligvis dybt skuffet, selv om det var interessant som det første skib at sejle i Irminger Fjorden.

Det var allerede den 5. august, og det var sent på sommersæsonen, hvis vi skulle nå at gennemføre bestigningen af Hvitserk. Vi stolede ikke mere på vejret og blev derfor nødt til at ændre planer. Professor Nørlunds luftfotografier kom påny under forstørrelsesglassene. Lederne besluttede, at vi skulle forsøge et fremstød fra Irminger Fjorden, hvor vi var blevet tvunget til at ankre. Dette ville betyde passager gennem vanskelige isfald og en forlængelse af distancen til 350 km. Vore chancer for at nå bjergets top blev væsentligt forringede, men da det nu var et kapløb med tiden, var der ingen vej udenom. Vi gjorde klar til opbrud og startede rejsen gennem det nye land den 7. august.